

Dış Politikada Yaşanan Gelişmeler

Kazanım Ders Notu - 31

» Yabancı Okullar Sorunu

- Osmanlı'nın verdiği ayrıcalıklardan yararlanan yabancı devletler Osmanlı topraklarında birçok okul açmıştı.
- Bu okullarda devletin yeterince denetim hakkı yoktu.
- Bunu değerlendiren yabancı okullar, eğitimden çok misyonerlik gibi zararlı faaliyetler gerçekleştiriyorlardı.
- Bu durum azınlıkların isyan etmeleri, toplum içinde kültür farklılıklarının oluşması gibi birçok sonucu beraberinde getirmişti.

Lozan'da Yabancı Okullar Konusu

Yabancı okullar, Türk Hükûmeti'nin koyacağı kurallara uymaları şartıyla faaliyetlerine devam edebileceklerdir.

- Lozan'dan sonra yabancı okullarla ilgili yasal düzenlemeler yapıldı.
- "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" çıkarılarak yabancı okulların ayrıcalıklarına son verildi ve bu okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
- 1926 yılında hazırlanan Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun ile yabancı okulların faaliyetleri yeniden düzenlendi.
- Yabancı okullara Türk öğretmenler tarafından Türkçe okutulmak üzere tarih ve coğrafya dersleri de konuldu.
- Ayrıca tüm yabancı okulların Türk müfettişler tarafından denetlenmesi kararlaştırıldı.
- Türkiye yabancı okullar konusunu tüm tepkilere rağmen Milletler Cemiyetine götürmedi. Gerekçe ise iç meselemiz olarak kabul ettiğimiz bu konuya başka devletlerin karışmalarını önlemektir.

Not: Bu konu daha çok FRANSA ile aramızda sorun olmuştur.

» Dış Borçlar Sorunu

- Osmanlı Devleti dış ülkelerden aldığı borçların faizini dahi ödeyemez hâle gelmiş ve iflas etmişti.
- Alacaklı devletler "Düÿûn-u Umûmiye" adıyla bir teşkilat kurup Osmanlı'nın bazı gelir kaynaklarına el koydular.

Lozan'da Dış Borçlar Konusu

Borçlar, Türkiye ile Osmanlı'dan ayrılan devletler arasında paylaşılacak ve yirmi yıl içinde ödenecektir.

- 1929 Dünya Ekonomik Krizi, Türkiye'nin ekonomisini olumsuz etkileyince ödemede aksaklıklar yaşandı.
- Türkiye ve Fransa arasında 1933 yılında borçlarla ilgili bir görüşme daha yapıldı ve yeni bir antlaşma imzalandı.
- Antlaşmadan sonra Türkiye'nin ödeyeceği borçların taksit süresi uzatıldı.

Not: Osmanlı'dan kalan dış borçların son taksiti 1954 yılında ödendi.

» Musul Sorunu

- Misakımillî toprağı olan Musul, Mondros'tan sonra İngilizler tarafından işgal edilmişti.
- Lozan'da Misakımillî sınırları içinde yer alan Musul'un, Türkiye'ye bırakılması gerektiğini savsak da bu teklif kabul edilmemişti.

Lozan'da Dış Borçlar Konusu

Musul sorunu, Türkiye ile İngiltere arasında, 9 ay içinde yapılacak ikili görüşmelerle karara bağlanacak. Taraflar ortak bir karara varamazlarsa Milletler Cemiyetinin vereceği karar geçerli olacak.

- Türkiye ile İngiltere arasında, 1924 yılında İstanbul'da başlayan görüşmelerden bir sonuç çıkmadı. Bunun üzerine konu İngilizler tarafından Milletler Cemiyetine götürüldü.
- Milletler Cemiyetinin oluşturduğu komisyon Musul'un Irak'a bırakılmasına karar verdiyse de Türkiye bunu kabul etmedi.
- Doğuda çıkan Şeyh Sait İsyanı ile uğraşan Türkiye bu mesele ile ilgilenemedi. 5 Haziran 1926 tarihinde Ankara Antlaşması imzalandı.
- Antlaşmayla Musul, İngiltere denetimindeki Irak'a bırakıldı. Günümüz Türkiye-Irak sınırı çizildi.

Yabancı Okullar Sorunu

1926

Musul Sorunu

1926

Nüfus Mübadelesi Sorunu

1930

Dış Borçlar Sorunu

1930 - 1933

Milletler Cemiyetine Giriş

1932

Balkan Antantı

1934

Montrö Boğazlar Sözleşmesi

1936

Sadabat Pakti

1937

Hatay'ın Türkiye'ye Katılması

1939

Dış Politikada Yaşanan Gelişmeler

Kazanım Ders Notu - 31

» Nüfus Mübadelesi Sorunu

- Türkiye ile Yunanistan arasında, Lozan görüşmeleri devam ederken azınlık sorunun çözümüne yönelik "Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine Dair Sözleşme" imzalandı.
- Sözleşmeye göre, Anadolu'daki Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler karşılıklı olarak yer değiştirilecek; İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler, bu mübadelenin dışında tutulacaktı.
- Yunanistan, sözleşme şartlarına uymayarak Türkiye'de daha fazla Rum'un kalması için çalıştı.
- Gerginliğin artması ile mübadele sorunu, Milletler Cemiyetinin kararıyla Lahey Adalet Divanı'nda görüşülseyse de bundan da bir sonuç çıkmadı.
- İtalya'nın Akdeniz'de saldırgan bir politika takip etmesi, Türkiye ve Yunanistan'ı tedirgin etti. Bu durum karşısında iki devlet birbirine yaklaşmaya başladı. 10 Haziran 1930 tarihinde Ankara'da imzalanan antlaşma ile İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Türkler mübadele dışında tutularak mübadele sorunu çözüldü.
- Bu sorun için Milletler Cemiyetine başvurulması **barışçı** bir politika izlediğimizin kanıtıdır.

» Boğazlar Sorunu

Lozan'da Boğazlar Konusu

Boğazlar, başkanı Türk olan Uluslararası Boğazlar Komisyonu tarafından yönetilecek. Boğazların her iki yakasında askerden arındırılmış bölge bulundurulacak.

- Bu durum egemenlik haklarımıza aykırıydı. Ayrıca gelebilecek tüm saldırılara karşı boğazların güvenliği bulunmamaktaydı.
- 1936 yılına kadar bu durum böyle süregeldi. Bu tarihlerde II. Dünya Savaşı çıkmak üzereydi. Özellikle Boğazlar Komisyonu'nda yer alan İtalya ve Japonya bu savaşın aktörlerindendi.
- Türkiye bu durumda komisyonun boğazların güvenliğini sağlayamayacağı sebebiyle boğazların güvenliğini sağlamak için Milletler Cemiyetine başvurdu.
- 1936 yılında İsviçre'nin Montrö şehrinde "**Montrö Boğazlar Sözleşmesi**" imzalandı.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni imzalayan devletler

• Türkiye	• İngiltere	• Yunanistan
• Sovyet Rusya	• Yugoslavya	• Bulgaristan
• Fransa	• Japonya	• Romanya

Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile;

- Boğazlar Komisyonu kaldırılarak boğazlar Türkiye'ye verilmiştir.
- Türkiye boğazlarda asker bulundurabilme hakkını elde ederek İstanbul ve boğazların güvenliğini sağlamıştır.
- Misakımillî'ye aykırı olan bir durum ortadan kaldırılmıştır.

» Milletler Cemiyetine Giriş

- I. Dünya Savaşı sonrasında dünya barışı için Milletler Cemiyeti kurulmuştu.
- Bu cemiyetin amacı dünya barışını sağlamak olsa da daha çok İngiltere'nin isteklerini yerine getiren bir örgüte dönüşmüştü.
- Musul sorununda cemiyetin İngiliz yanlısı ve taraflı bir politika izlemesi Türkiye'yi rahatsız etmişti.
- Bu nedenle Türkiye uzun süre cemiyete üyelik başvurusunda bulunmadı.
- Türkiye'nin sorunları çözerken barışçıl bir dış politika izlemesi dünya devletlerinin takdirini toplamıştı.
- 1932'de İspanya ve Yunanistan'ın daveti üzerine cemiyete üye olduk.

Milletler Cemiyetine Götürülen Sorunlar

• Musul sorunu	• Boğazlar
• Nüfus mübadelesi	• Hatay

NOT: Milletler Cemiyetine üye olmamız barışçı olduğumuzu gösterir.

Yabancı Okullar Sorunu

1926

Musul Sorunu

1926

Nüfus Mübadelesi Sorunu

1930

Dış Borçlar Sorunu

1930 - 1933

Milletler Cemiyetine Giriş

1932

Balkan Antantı

1934

Montrö Boğazlar Sözleşmesi

1936

Sadabat Paketi

1937

Hatay'ın Türkiye'ye Katılması

1939

Dış Politikada Yaşanan Gelişmeler

Kazanım Ders Notu - 31

» Balkan Antantı

- I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya ve İtalya yeniden silahlanarak saldırgan bir politika izlemeye başladı.
- Bu devletlerin Balkanlar ve Akdeniz üzerinde takip ettikleri yayılmacı politika, Türkiye başta olmak üzere Balkan ülkelerini endişelendirdi.
- Bu durum karşısında Türkiye bazı tedbirler almak için harekete geçerek Balkan devletlerini bir araya getirmeye çalıştı.
- Çalışmaların bir sonucu olarak 1934 yılında **Balkan Antantı** imzalandı.

Üye ülkeler

- Türkiye
- Yunanistan
- Yugoslavya
- Romanya
- Türkiye, Balkan Antantı ile hem bölge barışına katkı sağlamak hem de yeni bir savaş tehlikesi karşısında batı sınırını güvenlik altına almak istemiştir.
- Bu kuruluşu üye olmamız **barışçı** bir politika izlediğimizi gösterir.

» Sadabat Paktı

- İtalya'nın 1935 yılında Habeşistan'a saldırması, Orta Doğu'da güvenliği tehlikeye düşürmüştü.
- Bu durum karşısında Türkiye ülke ve bölge güvenliğinin sağlanması için bölge ülkeleriyle iş birliğini geliştirmeye çalıştı.
- Balkan Antantı ile batı sınırını güvence altına alan Türkiye aynı amacı doğu komşularıyla da gerçekleştirmek istedi.
- Çalışmaların bir sonucu olarak 1937 yılında **Sadabat Paktı** kuruldu.

Üye ülkeler

- Türkiye
- İran
- Irak
- Afganistan
- Türkiye, Sadabat Paktı ve Balkan Antantı ile her ne kadar sınırlarını korumaya çalıştı ise de II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile bu gruplar dağılmıştır.
- Bu kuruluşu üye olmamız **barışçı** bir politika izlediğimizi gösterir.

» Hatay'ın Türkiye'ye Katılması

Lozan'da Hatay Konusu

Türkiye-Suriye sınırı, Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması'nda olduğu gibi kabul edilecek. Kısacası Hatay, Fransa'nın sömürgesi olan Suriye'ye bırakıldı.

- II. Dünya Savaşı öncesi Almanya'nın yeniden silahlanması, Fransa'yı oldukça endişelendirmişti.
- Bunun üzerine Fransa kendi topraklarının güvenliğiyle ilgilenmek için manda bölgelerinden çekilmeye başladı.
- Türkiye, Fransa'ya diğer manda bölgelerine verdiği bağımsızlığın Hatay'a da verilmesini istedi. Fransa bu talebi reddedince Türkiye konuyu Milletler Cemiyetine taşıdı.
- Milletler Cemiyeti, 2 Eylül 1938 tarihinde Hatay'ın iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Suriye'ye bağlı özerk bir devlet olmasına karar verdi.
- 29 Haziran 1939'da ise Hatay Millet Meclisi oy birliğiyle Türkiye'ye katılma kararı aldı.
- Türkiye'nin Hatay konusunu Milletler Cemiyetine götürerek çözüme kavuşturması **barışçı** bir dış politika izlediğinin kanıtıdır.
- Atatürk'ün, hastalığına rağmen ölümünden önceki son zamanlarında Hatay konusunu uğraşması onun **kararlılığının, vatanseverliğinin, özverili olduğunun, fedakârlığının** bir göstergesidir.

NOT: Atatürk, Hatay'ın Türkiye'ye dâhil olduğunu görememiştir.

Yabancı Okullar Sorunu

1926

Musul Sorunu

1926

Nüfus Mübadelesi Sorunu

1930

Dış Borçlar Sorunu

1930 - 1933

Milletler Cemiyetine Giriş

1932

Balkan Antantı

1934

Montrö Boğazlar Sözleşmesi

1936

Sadabat Paktı

1937

Hatay'ın Türkiye'ye Katılması

1939